

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЪРВО ОТДЕЛЕНИЕ

И.Д. срещу България

(Жалба no. 43578/98)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

28 април 2005 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

28/07/2005

Решението става окончателно при обстоятелствата по член 44 § 2 на Конвенцията. Може да е предмет на редакторска преработка.

По делото И.Д. срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Първо отделение), на заседание в състав:

г-н К.Л. РОЗАКИС, *Председател*,

г-н П. ЛОРЕНЦЕН,

г-жа Н. ВАЖИЧ,

г-жа С. БОТУШАРОВА,

г-н А. КОВЛЕР,

г-жа Е. СТАЙНЕР,

г-н К. ХАДЖИЕВ, *съдиш*,

и г-н С. НИЛСЕН, *Главен регистратор*,

след като се оттегли на заседание на 31 март 2005,

предоставя следното решение, постановено на горепосочената дата:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е заведено по жалба (по. 43578/98) срещу Република България, заведена в Европейската комисия за правата на човека ("Комисията") на основание бившия член 25 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи ("Конвенцията") от българската гражданка, г-ца И.Д. на 15 май 1998. Председателят на камарата прие молбата на жалбоподателката да запази името и в тайна (Правило 47 § 3 от Правилата на съда).

2. Жалбоподателката е представлявана от адвокат Й. Грозев, практикуващ в София. Българското правителство ("Правителството") е представлявано от своя агент- г-ца М. Димова от Министерство на правосъдието.

3. Жалбоподателката твърди, че съдилищата от всички нива са отказали да разгледат по същество жалбата и за нанесени вреди. Тя твърди, че приемайки за обвързващи заключенията на медицинските комисии, съдилищата не са разгледали представените от нея други доказателства.

4. Жалбата е предадена в Съда на 1 ноември 1998, когато влиза в сила Протокол No. 11 към Конвенцията (член 5 § 2 от Протокол No. 11).

5. Жалбата е определена за разглеждане от Първо отделение на Съда (Правило 52 § 1 от Правилата на Съда). В рамките на това отделение, съгласно Правило 26 § 1, е конституиран състав за разглеждане на делото (Член 27 § 1от Конвенцията).

6. С решение от 18 март 2004, Съдът (Първо отделение) подкрепи по същество възражението на Правителството за неизчерпване на вътрешно правните средства за защита и обяви жалбата за допустима.

7. Нито жалбоподателката, нито Правителството представиха възражения по същество.

8. На 1 ноември 2004 Съдът промени състава на Отделенията си (Правило 25 § 1). Делото е определено за разглеждане от новоконституираното Първо отделение (Правило 52 § 1).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

9. Жалбоподателката е родена през 1948 и живее в Русе.

A. Трудова заетост на жалбоподателката

10. През 1976 жалбоподателката е назначена на работа в Товарна ж.п. гара – Русе и до 1989 тя официално работи като възпитател общежития и организатор социално дело и експлоатация. В действителност, в този период, по указания на началника си, тя работи като машинописка в местната секция на Българската комунистическа партия. Схемата е разработена така, защото щатът за работните места не предвижда позиция за машинописка.

11. Съответно, трудовият договор и трудовата характеристика на жалбоподателката не споменават нейните фактически задължения, които включват основно машинопис. Тази организация очевидно никога не е било поставяна под въпрос от жалбоподателката или работодателя и.

12. Между 1989 и 1996 жалбоподателката работи като инспектор в отдел “Личен състав” на гарата.

13. В края на декември 1995 или началото на януари 1996, работодателят на жалбоподателката, в изпълнение на медицински предписания относно естеството на работата, която тя е годна да извършва, я преназначава на друга позиция- разносвач на вътрешна поща.

B. Заболяване на жалбоподателката и прегледите от специализирани медицински комисии

14. През 1979 жалбоподателката започва да изпитва болка в ръцете. Първоначално губи чувствителност на пръстите и не може да държи предмети. С течение на времето болката се усилва и ръцете и започват да се подуват и треперят, особено след продължително писане на машина.

15. През декември 1994 жалбоподателката е прегледана от Диагностична експертна комисия (“ДЕК”) към Областната болница в Русе. С решение от 15 декември 1994 ДЕК констатира, че жалбоподателката страда от вегетативна полиневропатия на горните крайници, едно заболяване, включено в Списъка на професионалните заболявания. Въз основа единствено на трудовата характеристика на жалбоподателката, ДЕК заключава, че заеманите от нея позиции като възпитател общезития и организатор социално дело и експлоатация не предполагат засилено напрежение на горните крайници. Съответно, тя определя заболяването като непрофесионално и не открива казуална връзка между условията на труд и заболяването. Очевидно, ДЕК отказва да разгледа доказателствата (включително клетвени декларации), представени от жалбоподателката за доказване на фактическите и задължения.

16. Жалбоподателката обжалва пред Централната диагностична експертна комисия (“ЦДЕК”) като се аргументира, че задълженията и *de facto* са били различни от изброените в трудовата характеристика. Тъй като свидетелски показания са недопустими, тя отново предоставя клетвена декларация от нейните началници в доказателство, че действително е работила като машинописка. На 15 март 1995 ЦДЕК отхвърля жалбата и потвърждава изцяло основанията на ДЕК. Очевидно, тя е отказала да вземе предвид другите доказателства, целящи да установят фактическите задължения на жалбоподателката.

17. През октомври 1995 жалбоподателката постъпва за лечение в Медицинския институт на транспортните работници в София. На 19 декември 1995 ДЕК към Института преглежда жалбоподателката и констатира, че тя страда от *osteochondrosis cervicalis*. Тази комисия, също така, достига до заключението, че заболяването не е професионално, тъй като няма връзка с определените в трудовата характеристика на жалбоподателката задължения.

18. Жалбоподателката обжалва това решение пред ЦДЕК. С решение от 13 февруари 1996 ЦДЕК потвърждава решението за непрофесионалния характер на заболяването на жалбоподателката и изцяло подкрепя основанията на ДЕК.

С. Иск за вреди срещу работодателя, заведен от жалбоподателката

19. На 19 март 1996 жалбоподателката завежда иск срещу работодателя си на основание Член 200 от Кодекса на труда от 1986. Тя твърди, че заболяването на ръцете и се е развило в резултат от нейната работа. Всъщност между 1976 и 1989 тя е работила като машинописка, независимо че трудовата и характеристика не го отразява. Решенията на ДЕК и ЦДЕК, че заболяването и не е

професионално свързано с работата са основани единствено на трудовата характеристики; комисията не е разгледала действителната ситуация. Тя е поискала от съда да призове свидетели, които да свидетелстват за нейните действителни задължения и да назначи вещи лица, които да установят професионалния характер на заболяването и.

20. Двама свидетели, бивши началници на жалбоподателката, са свидетелствали по време на процеса. Те са заявили, че жалбоподателката в действителност е работила като машинописка, съгласно инструкциите на нейния работодател и са дали подробности относно работното и натоварване.

21. Съдът назначава две вещи лица, които да изготвят заключения относно здравословното състояние на жалбоподателката и естеството на заболяването и – дали то е професионално или не е професионално. Първото вещо лице дава становище, че жалбоподателката страда от вегетативна невропатия на ръцете. Второто вещо лице представя експертиза, в която посочва, че условията на работа, описани от нейните началници може да са причинили заболяването на жалбоподателката. И двете вещи лица потвърждават заключенията си на открито заседание на 23 октомври 1996.

22. Русенският районен съд излиза с решение на 30 октомври 1996, като отхвърля иска на жалбоподателката. Той постановява *inter alia*:

“... Съдът намира иска за неоснователен. Предпоставките за подвеждане на работодателя под отговорност на основание Член 200 от Кодекса на труда ... са валиден трудов договор и убедително установено професионално заболяване. Професионалният характер на заболяването се определя от специални медицински комисии ... Наличието на заключение [изготвено от ДЕК, което установява професионалния характер на заболяване] е абсолютно предварително условие за подвеждане на работодателя под отговорност на основание Член 200 от Кодекса на труда. Специфичният характер на [предмета на разследването] е довел до законодателно създаване на специализирани медицински органи, които да изготвят заключения относно вида [на заболяването] и казуалната връзка между условията на труд и заболяването. В процесния случай [ДЕК и ЦДЕК] са констатирани, че заболяването [на жалбоподателката] не е професионално и не е свързано с условията на труд ... Съдът, разглеждайки спора на основание Член 200 от Кодекса на труда, може да отсъди относно професионалния характер на заболяването само ако не е издаден медицински документ от [ДЕК].”

23. Жалбоподателката обжалва пред Русенски окръжен съд. На 27 декември 1996 съдът потвърждава решението на съда от по-нисша инстанция в следните части:

“ Решението [на Районния съд] е основателно. След преценяване на събраните релевантни доказателства, Районният съд правилно е заключил, че професионалният характер на заболяването [на жалбоподателката], ... което е една от предпоставките за подвеждане под отговорност на работодателя на основание Член 200 от Кодекса на труда не е констатирано убедително. Първоинстанционният съд правилно е постановил, че професионалният характер на заболяването може да се установи от съда единствено, ако не е

издаден документ от специализираните медицински органи.... Районният съд е отчетел, че в процесния случай тези органи са постигнали категорично заключение ... че заболяването [на жалбоподателката] не е свързано с условията на труд, така че то не е професионално.”

24. Жалбоподателката завежда молба за преразглеждане по реда на надзора пред Върховния съд. Този съд отхвърля молбата с окончателно решение от 18 ноември 1997. Той постановява:

“Актовете, издадени от специализираните медицински органи показват, че заболяването [на жалбоподателката] не е професионално т.е. не е констатирана връзка между заболяването и условията на труд. Заключение на вещите лица не променят тези констатации. [Първото вещо лице] заключава, че заболяването “вегетативна полиневропатия на ръцете” е включено в таблицата на професионалните заболявания. Този факт не се оспорва, но отговорността [на работодателя] по член 200 от Кодекса на труда предполага не само наличието на съответната болест, но и установяване на казуална връзка между заболяването и условията на труд. Такава казуална връзка не е установена и от [второто] вещо лице. В експертизата си тя заключава, че дейностите, свързани с машинописа са предпоставка за развитие на вегетативна полиневропатия. Обаче, фактът, че машинописът, по принцип, е предпоставка за това заболяване не доказва казуална връзка между условията на труд [на жалбоподателя] и заболяването [и].

...Специализираните медицински органи са административни органи, които са оправомощени от закона да потвърждават наличието на професионално заболяване и казуалната връзка между заболяването и условията на труд. [Нисшите] съдилища правилно са постановили, че обстоятелствата, че [тези органи] са упълномощени да разглеждат, могат да бъдат разгледани от съда, имащ компетенцията относно иска по член 200 от Кодекса на труда, само при отсъствие на заключения, изготвени от тези органи. [Жалбоподателката] не е доказала пред специализираните медицински органи наличието на казуална връзка между [нейното] заболяване и условията на труд като машинописка ... Поради това, заключенията на [нисшите] съдилища, че нейния иск е неоснователен са правилни.”

II. РЕЛЕВАНТНО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

А. Отговорност на работодателите за вреди, причинени на служителите в резултат на професионални заболявания

25. Член 200 от Кодекса на труда от 1986, който регламентира отговорността на работодателя към работника за вреди, настъпили в резултат от трудова злополука или професионално заболяване гласи следното:

Член 200

Отговорност на работодателя при смърт или вреда на здравето на работника

“1. Работодателят е отговорен за вреди от трудова злополука или професионална болест, които са причинили временна неработоспособност, инвалидност или смърт на работника или служителя, работодателят отговаря

имууществено независимо от това, дали негов орган или друг негов работник или служител има вина за настъпването им.

...

3. Работодателят дължи обезщетение за разликата между причинената вреда - немуществена и имуществена, включително пропуснатата полза, и обезщетението и/или пенсията по общественото осигуряване.”

В. Професионални заболявания

26. През релевантния период професионалните заболявания са определени от Наредба No. 23 на Министъра на здравеопазването (Държавен вестник (“ДВ”), брой 5 от 1985, изменение и допълнение, ДВ, броеве 34 и 87 от 1994) и от Таблицата на професионалните заболявания (ДВ, брой 5 от 1958, допълнение, ДВ, брой 18 от 1964 и брой 61 от 1974). Наредбата определя професионалните заболявания като “увреждане на здравето, изключително и преимуществено, вследствие на опасни фактори в условията на труд или в работния процес и които са изброени в Таблицата на професионалните заболявания” (член 1(1)). В Таблицата са изброени заболяванията и причинявящите ги условия на труд, както и категориите труд, при които те могат да настъпят. За да се категоризира едно заболяване като професионално то трябва да е (а) включено в Таблицата; (b) да произтича от излагането на вредни условия на труд (например шум, вибрации, радиация), подробно изброени в Таблицата; и (c) видовете работа (например: машинописка, миньор, шофьор), които предполагат излагане на такива условия трябва да са изборени в Таблицата. Списъкът е непълен.

С. ДЕК и ЦДЕК

27. ДЕК и ЦДЕК са създадени на основание гореспоменатата Наредба №23 и са на подчинение на Министъра на Здравеопазването.

ДЕК-те отговарят за определяне на професионалния характер на едно заболяване (член 9(1) на Наредбата). Членовете им се назначават от медицинските директори на съответните болници (член 9(5) на Наредбата).

ЦДЕК разглежда жалбите срещу решенията на ДЕК; членовете и се назначават от Министъра на здравеопазването (член 13a(2) на Наредбата). Заключениеята на ЦДЕК относно професионалния характер на заболяването са обвързващи за другите медицински органи, които се занимават с въпросите на професионалната медицинска експертизата (член 14(3) от Наредбата). Но Наредбата не предвижда те да са обвързващи за съдилищата.

28. Членовете на комисиите, които са единствено медицински лица, получават възнаграждение по договори, сключени въз основа на закона за частни услуги с Министерство на здравеопазването (член 9(3), 13а(1) и (4) от Наредбата).

29. Не са съществували подробни правила, регулиращи процедурата пред комисиите. Наредбата регламентира единствено, че те трябва да процедират въз основа на прегледа на съответното лице и медицинските документи (член 12 на Наредбата), като няма разпоредба за свидетелски показания или други доказателства. Не са проведени изслушвания.

D. Съдебен преглед на административните актове

1. Релевантни конституционни и задължителни разпоредби

30. Член 120 от Конституцията гласи:

“1. Съдилищата осъществяват контрол за законност на актове и действия на административните органи.

2. Гражданите и юридическите лица могат да обжалват всички административни актове, които ги засягат освен изрично посочените със закон.”

31. Законът за административното производство (“ЗАП”) регулира процедурата по издаване на “административни актове” и съдебния преглед на такива актове. Член 2(1) от закона определя “индивидуалните административни актове” като “актове, издадени [от държавните власти], които създават права или задължения за или засягат интересите на физически или юридически лица, както и отказът да се издават такива актове.”. По членове 33 и 34 от Закона, всички “административни актове”, с изключение на онези, свързани със сигурността на държавата или изрично изброени в закон, са предмет на съдебен преглед. Молбата за съдебен преглед се подава в конкретен срок, който варира в зависимост от това дали “административният акт” е изричен акт или мълчалив отказ и дали преди обжалването пред съда, той е бил обжалван пред по-висш административен орган (член 37(1) във връзка с член 22, 29 и 31 от закона). Единствено, ако се твърди, че “административният акт” е нищожен, молбата за съдебен преглед не е ограничена във времето (член 37(2) от закона).

2. Решение по. 21 на Конституционния съд от 1995

32. В тълкувателното си решение № 21 от 26 октомври 1995 по конституционно дело №. 18/1995 (ДВ, брой 99 от 1995) Конституционният съд дава обвързващо тълкувание на Член 120 § 2 от Конституцията. Той постановява, *inter alia*, че разпоредбата на този

член включват всички административни актове независимо от техния характер или теоретично квалифициране. Изключването на определен административен акт от съдебен преглед може да се направи единствено със законодателен акт. “Всички административни актове” означава “без изключение”. Единствено вътрешните актове, които по никакъв начин не засягат физически или юридически лица извън съответната администрация не се обхващат от конституционната разпоредба.

3. Съдебна практика на бившия Върховен съд и Върховния административен съд

33. Бившият върховен съд е постановил, че решенията на специализираните медицински комисии не са “административни актове” по смисъла на ЗАП, които биха могли да се обжалват в съда, но постановленията на специализираните органи подлежат единствено на йерархическо обжалване в рамките на съответната администрация (опред. № 304 от 1 юли 1992 г., ВС, III г.о.).

34. В ред решения и окончателни решения, които започват с докладването решение от 4 февруари 1999, с което се отменя решението на Софийски градски съд, обявяващо жалба срещу решението на специализираната медицинска комисия за недопустима, Върховният административен съд, който унаследява Върховния съд след реформата от 1997, започна да допуска съдебни обжалвания срещу решенията на специализираните медицински комисии. В противовес на решението на бившия Върховен съд, той постановява, че решенията на комисиите засягат правата на преглежданите лица и поради това са “административни актове” по смисъла на ЗАП. Тъй като общото правило съгласно Член 120 § 2 от Конституцията е че административните актове подлежат на съдебен преглед, освен ако няма други законови разпоредби, решенията на комисиите могат да бъдат обжалвани в съда. В ред такива определения и решения, съдът също така се позовава на Член 6 от Конвенцията и, в частност, на частта му за изискването за “достъп до съд” (опред. № 1580 от 4 февруари 1999 г. по адм. д. № 4869/1998 г., ВАС, I о.; опред. № 4491 от 6 август 1999 г. по адм. д. № 937/1999 г., ВАС, I о.; опред. № 446 от 1 февруари 2000 г. по адм. д. № 3513/1999 г., ВАС, I о.; опред. № 3450 от 30 май 2000 г. по адм. д. № 7347/1999 г., ВАС, I о.; реш. № 351 от 25 януари 2001 г. по адм. д. № 5358/2000 г., ВАС, I о.; реш. № 6475 от 3 юли 2002 г. по адм. д. № 2611/2002 г., ВАС, петчленен състав).

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6 § 1 НА КОНВЕНЦИЯТА

35. Жалбоподателката обжалва на основание Член 6 § 1 от Конвенцията, че при разглеждане на иска за нанесени вреди срещу работодателя и, съдилищата от всички нива са отказали да разгледат жалбата и по същество. Тя твърди, че приемайки заключенията на медицинските комисии като обвързващи, те не са разгледали другите, представени от нея доказателства. Тя твърди, че това противоречи на българското право и поддържа становището, че в резултат на нея е бил отказан достъп до съд.

36. Член 6 § 1 на Конвенцията предвижда като релевантно:

“Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения има право на справедливо и публично гледане.....от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона.”

A. Възражение на Правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита

37. Правителството поддържа становището, че жалбоподателката не е изчерпала вътрешноправните средства за защита. В частност, то заявява, че тя не е обжалвала в съда решението на ЦДЕК от 13 февруари 1996. Това решение е било “индивидуален административен акт” по смисъла на член 2(1) от ЗАП и поради това е можело да се обжалва в съда. В допълнение, по Член 120 § 2 от Конституцията, физически лица могат да обжалват в съда всички административни актове, които засягат правата им, освен онези, които са изрично изключени от такова обжалване чрез законодателен акт. При тълкуването на тази конституционна разпоредба през 1995, Конституционният съд е постановил, че тя обхваща всички административни актове, независимо от техния характер или теоретична квалификация. Постановлението на съда е обвързващо за всички държавни власти, включително Върховния (административен) съд. Правителството се позовава на ред решения на Върховния административен съд от периода 1999- 2002, които подкрепят позицията, че решенията на ЦДЕК са “индивидуални административни актове”, подлежащи на обжалване пред съдилищата. Те твърдят, че в контраст, решението на Върховния съд от 1 юли 1992, на което се позовава жалбоподателката е изолиран случай и няма правна сила.

38. Жалбоподателката отговаря, че тя всъщност е изчерпала вътрешноправните средства за защита. Тя твърди, че от самото начало е можела да избира между обжалване на решението на ЦДЕК или направо да заведе иск за вреди срещу работодателя си. Обаче, през

1996, когато е трябвало да направи своя избор нито една от двете алтернативи не е изглеждала по-обещаваща от другата. Ако бе избрала да обжалва, тя е трябвало да се позове на Член 120 от Конституцията или Член 6 от Конвенцията, за да убеди вътрешните съдилища да променят установената си съдебна практика. При избор направо да заведе граждански иск за вреди, както всъщност е направила, тя би могла да се опита да приведе доказателства, за да докаже професионалния характер на заболяването си. Предимството на този подход е било, че и пести едно производство като същевременно и дава същите шансове за успех: съдилищата, които разглеждат нейния иск за вреди биха могли да се позоват на основните принципи в член 120 на Конституцията и член 6 на Конвенцията и биха могли да разгледат фактическите въпроси, релевантни към жалбата. С избора си на един вид производство пред друг, не е било необходимо жалбоподателката да предприема друг опит.

39. В решението си за допустимост по делото Съдът констатира, че въпросът с изчерпването на вътрешноправните средства за защита е тясно свързан със съществуването на делото. Вследствие, той реши да подкрепи възражението на Правителството към съществуването (виж горния параграф 6). Съответно, Съдът ще разгледа по същество възражението на Правителството, съвместно с жалбата на жалбоподателката.

В. Същество на жалбата

40. Правителството твърди, че професионалният характер на заболяването на жалбоподателката е можел да се докаже при производството за вреди на основание Член 200 на Кодекса на труда. Действително, когато жалбоподателката е започнала това производство, съдилищата са разгледали иска по същество и са основали решенията си на всички доказателства, събрани по време на процеса.

41. Според Правителството, тълкуването на жалбоподателката на основанията на Русенския окръжен съд е погрешно. Всъщност, този съд не е постановил, че наличието на заключение от специализирани медицински комисии, че заболяването на жалбоподателката е професионално, е било абсолютна предпоставка за подвеждане на нейния работодател под отговорност по Член 200 на Кодекса на труда. Нито е третирано решенията на специализираните медицински комисии като обвързващи. Напротив, съдът е разгледал тези решения просто като доказателства. От друга страна жалбоподателката е имала възможността да докаже, че заболяването и е било свързано с работата: съдът е приел всички доказателства – включително експертизите на вещите лица, които тя е изисквала. Но тези доказателства, включително

медицинските експертизи на вещи лица, изискани от жалбоподателката, не са били достатъчни за съда, за да се произнесе, че заболяването и е професионално. Съответно, съдът не е отказал да разгледа иска на жалбоподателката по същество, но е констатирал, че искът не е доказан в достатъчна степен. Жалбоподателката не е използвала всички налични възможности, за да подкрепи твърденията си. Например, тя не е оспорила заключенията на специализираните медицински комисии. Също така, тъй като експертизите на вещите лица, изискани от нея, не доказват по категоричен начин наличието на казуална връзка между условията на труд и заболяването и, тя би могла да оспори точността на експертизите, да зададе допълнителни въпроси на експертите, да изиска нова експертиза или да призове допълнително свидетели.

42. Жалбоподателката счита, че твърдението на Правителството, че съдилищата са разгледали иска и по същество, не е подкрепено от фактите по делото. Решенията на съдилищата, с които се отхвърля иска всъщност са били основани на тяхната практика, че те са обвързани от заключенията на специализираните медицински комисии.

43. Според жалбоподателката, на нея е бил отказан достъп до съд, който има пълна юрисдикция за всички спорове по съществото и правото, релевантни за решаването на нейната жалба. Тя поддържа становището, че нито Русенският районен съд, нито Русенският окръжен съд или Върховният съд са дали адекватни аргументи за отхвърлянето на иска и. В частност, Русенският районен съд, чиято обосновка е подкрепена напълно от апелативните инстанции, не е обяснил подробно защо счита че, съществуването на казуална връзка между условията на труд и заболяването не е установена. Обаче, това е основният спорен въпрос по случая. Становището на съдилищата може да бъде обяснено единствено с мнението им, че те са обвързани от заключенията на специализираните медицински комисии.

44. В началото Съдът отбелязва, че не се оспорва, че спорът относно жалбата за вреди срещу работодателя на жалбоподателката засяга отношения по частното право. Така че това е граждански спор от обхвата на Член 6 § 1 от Конвенцията, поради което се прилагат неговите разпоредби.

45. Съдът подчертава, че за да се определи от съд дали гражданските права и задължения отговарят на Член 6 § 1, съответният съд трябва да има юрисдикцията да разглежда всички въпроси по съществото и правото, релевантни към спора, представен пред него (виж *Terra Woningen B.V. v. the Netherlands*, решение от 17 декември 1996, Доклади на решения и постановления 1996-VI, pp. 2122-23, § 52, и по-скорошните, *Chevrol v. France* [GC], no. 49636/99, § 77, ЕСПЧ 2003-III).

46. Съдът отбелязва, че когато са разглеждали иска за вреди на жалбоподателката срещу нейния работодател, вътрешните съдилища на всички нива са постановили, видно от тяхната обосновка, че те са били препятствани да извършат собствено разследване на казуалната връзка между условията на труд на жалбоподателката и нейното заболяване и не са били свободни да определят дали характерът на заболяването е професионален или непрофесионален, след като специализираните медицински комисии са обявили, че той не е свързан с работата (виж горните параграфи 22, 23 и 24). Тъй като това е бил съществен елемент по делото на жалбоподателката, искът и е отхвърлен.

47. Подобни решения на вътрешните съдилища – че са обвързани от решенията на административен орган, взети в отделно производство – вече са разглеждани от Съда по делата на *Obermeier v. Austria* (решение от 28 юни 1990, серия А по. 179) и *Terra Woningen B.V.* (цитирано по-горе). И двете дела са разгледани от Съда на основание изискването на Член 6 § 1 за “достъп до съд”.

48. В делото *Obermeier* Съдът установява нарушение на Член 6 § 1, защото австрийските съдилища са се счели за обвързани от постановлението на административна агенция по отношение на предварителен спор по делото, заведено при тях. Така те са препятствани от проучване на фактите, релевантни за решаване на спора, по който те е трябвало се произнесат. Съдът е постановил, че при тези обстоятелства не възниква спор по Член 6 § 1 единствено, ако постановлението на административната агенция, обвързващо съдилищата е постановено в съответствие с изискванията на този член. Той отбеляза, че съгласно австрийското законодателство, е било възможно да се обжалва постановлението на агенцията пред административен съд и такава жалба действително е подадена. Обаче обхватът на надзора на административния съд е бил недостатъчен, тъй като той е можел единствено да контролира дали усмотрението на агенцията е било използвано по начин, съвместим с предмета и целта на правото (виж горецитирания *Obermeier*, стр. 22-23, §§ 69-70).

49. В *Terra Woningen B.V.* има нарушение на Член 6 § 1 в частта му, че холандският съд е отказал да разгледа факт, който е бил от решаващо значение за изхода на съдебния спор – наличието на замърсяване на почвата. Той е взел предвид постановлението на административните власти, че е необходима допълнителна инспекция на почвата като окончателно за съществуване на замърсяване без независимо да разгледа въпроса (виж горецитираната *Terra Woningen B.V.*, стр. 2122-23, §§ 52-55).

50. Съществува голямо сходство с процесния случай. Както беше отбелязано по-горе, вътрешните съдилища, които са разглеждали иска на жалбоподателката, не са преценили самостоятелно факта, който е

бил от решаващо значение за решаване на случая и вместо това са избрали да спазят заключенията на административния орган (виж горния параграф 46). Така те сами са се лишили от юрисдикцията да разгледат всички въпроси по съществото и правото, релевантни към спора, заведен при тях съгласно изискванията на член 6 § 1.

51. Следователно, условията, предвидени в Член 6 § 1 ще са изпълнени само, ако решенията на специализираните медицински комисии, които в този случай съдилищата считат за обвързващи, са постановени в съответствие с изискванията на тази разпоредба.

52. В тази връзка Съдът е на мнение, че самите комисии не могат да се считат за съд съгласно изискванията на Член 6 § 1. Според практиката на Съда, съдът, по смисъла на тази разпоредба, трябва да отговаря на редица изисквания – независимост, в частност, изпълнителна, безпристрастност, продължителност на заемане на длъжността на членовете и гаранции, давани от неговото производство – някои от тях се появяват в текста на самия Член 6 § 1 (виж *Belilos v. Switzerland*, решение от 29 април 1988, серия А по. 132, стр. 29, § 64, *Demicoli v. Malta*, решение от 27 август 1991, серия А по. 210, стр. 18, § 39, и *Cyprus v. Turkey* [ДВ], бр. 25781/94, § 233, ЕСПЧ 2001-IV). В този случай, що се касае за структурните гаранции, Съдът отбелязва, че комисиите са били на подчинение на Министъра на здравеопазването (виж горния параграф 27). Освен това, техните членове са получавали възнаграждение по договори за услуги с Министерство на здравеопазването и не са били назначени за определен срок (виж горния параграф 28). По отношение на процедурните гаранции изглежда, че комисиите не са имали ясни процедурни правила (виж *H v. Belgium*, решение от 30 ноември 1987, серия А по. 127-В, стр. 35, § 53), не са провеждали открити заседания и са взели решение единствено въз основа на медицинския преглед на засегнатото лице и медицински документи (виж горния параграф 29). Поради което те не могат да се считат за съдилища по смисъла на Член 6 § 1.

53. Съдът също трябва да разгледа дали решенията на тези комисии подлежат на обжалване пред съд с пълна юрисдикция, защото ако това е така, по член 6 § 1 няма да възникне спор (виж *Obermeier*, цитиран по-горе, стр. 23, § 70, и *British American Tobacco Company Ltd v. the Netherlands*, решение от 20 ноември 1995, серия А №. 331, стр. 25-26, § 78).

54. Правителството твърди, позовавайки се на решение на Конституционния съд от 1995, че съгласно българското право, в частност, член 120 от Конституцията – е било възможно да се обжалват решенията на ЦДЕК (виж горния параграф 37). Обаче, Съдът счита, че наличието на вътрешноправно средство за защита трябва да е достатъчно сигурно и ако това не е така, то изискването за достъп и

ефикасност за целите на член 6 няма да е изпълнено. Няма изискване да се използват средства за защита, които са недостатъчни и неефикасни (виж, *mutatis mutandis*, *Sakik and Others v. Turkey*, решение от 26 ноември 1997, Доклади 1997-VII, стр. 2625, § 53). Освен това, за да е ефикасно правото за достъп до съд, лицето трябва да има ясна, практическа възможност да оспорва акт, който засяга нейните или неговите права. (виж *De Geouffre de la Pradelle v. France*, решение от 16 декември 1992, серия А по. 253-В, стр. 43, § 34, и *Bellet v. France*, решение от 4 декември 1995, серия А по. 333-В, стр. 42, § 36). По отношение на настоящия случай Съдът отбелязва, че бившият Върховен съд е отказал да допусне за разглеждане по съдебен ред решенията на специализираните медицински комисии (виж горния параграф 33). От друга страна, Правителството не предоставя никакъв пример, и Съдът не знае за съдебно решение, потвърждаващо, че физическо лице е можело да обжалва решение на ЦДЕК през разглеждания период на настоящия случай (1995-96). Всички решения и постановления на Върховния административен съд, които Правителството представи в подкрепа на твърдението си са от периода 1999-2002. Първият докладван случай, по който Върховният административен съд оборва отказа на нисш съд да приеме за разглеждане обжалване на решение на медицинска комисия, датира от 4 февруари 1999 и изглежда, че дава начало на такава тенденция в съдебната практика (виж горния параграф 34). При тези обстоятелства Съдът не счита за доказано, че в релевантния период жалбоподателката би могла да получи съдебно преразглеждане на двете решения на ЦДЕК, които я засягат и които по-късно са счетени за обвързващи от съдилищата, разгледали иска и за вреди.

55. Поради горните причини Съдът отхвърля възражението на Правителството за неизчерпаване на вътрешноправните средства за защита и постановява, че има нарушение на Член 6 § 1 от Конвенцията.

II. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

56. Член 41 от Конвенцията гласи:

“Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение. Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

A. Вреди

57. Жалбоподателката претендира за 8,000 евро (EUR) като компенсация за неимуществените вреди, които е понесла. Тя твърди, че е боледувала от сериозно заболяване и че е било много трудно да си намери работа. Поради това за нея е изключително важно да се разгледа иска и по същество и вероятно да получи компенсацията, която съдилищата вероятно биха и присъдили. Отказът на съдилищата да направят това са и причинили силно емоционално страдание.

58. Правителството не предостави коментар по жалбата на жалбоподателката.

59. Съдът счита, че жалбоподателката несъмнено е понесла морална вреда заради констатираното в настоящия случай нарушение. (виж *Kutić v. Croatia*, по. 48778/99, § 39, ЕСПЧ 2002-II, и *Silvester's Horeca Service v. Belgium*, по. 47650/99, § 38, 4 март 2004). Вследствие и като отсъжда по справедливост, Съдът присъжда на жалбоподателката EUR 3,000, плюс всички данъци и такси, платими върху тази сума.

B. Разходи и разноски

60. Жалбоподателката изисква възстановяване на хонорара на адвоката и по производството пред Съда. В частност, тя претендира за EUR 3,200 за 64 часа правна работа на база часова ставка от EUR 50. Жалбоподателката е представила договор за хонорар между нея и адвоката, както и разбивка на изработените часове.

61. Правителството не коментира иска на жалбоподателката.

62. Отчитайки всички релевантни фактори и като изважда EUR 685, които са получени под формата на правна помощ от Съвета на Европа, Съдът присъжда на жалбоподателката EUR 1,500 за разходи и разноски плюс всеки един данък, платим върху тази сума.

C. Лихва за просрочване

63. Съдът намира за уместно, лихвата за просрочване да е базирана на пределната лихва по заеми на Централната европейска банка, към които следва да се добавят три процентни пункта.

КАТО ВЗЕ ПРЕДВИД ГОРЕПОСОЧЕНИТЕ
СЪОБРАЖЕНИЯ, СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО ОТСЪДИ

1. *Отхвърля* възражението на Правителството, че не са изчерпани вътрешноправните средства за защита и *установява* нарушение на Член 6 § 1 на Конвенцията;
2. *Отсъжда*
 - (а) Ответната държава да заплати на жалбоподателката в три месечен срок от датата на влизане на решението в сила, съобразно Член 44 § 2 от Конвенцията следните суми, които да се конвертират в български лева по курса към деня на плащането:
 - (i) EUR 3,000 (три хиляди евро) за неимуществени щети;
 - (ii) EUR 1,500 (хиляда и петстотин евро) за разходи и разноси;
 - (iii) всеки данък, дължим за горните суми;
 - (б) от датата на изтичане на гореспоменатите три месеца до разплащането, ще се дължи проста лихва върху сумата при ниво, равно на пределната лихва по заеми на Европейската централна банка по време на просрочения период плюс три процентни пункта.;
3. *Отхвърля* останалата част от претенцията на жалбоподателя за обезщетение по справедливост.

Изготвено на английски език и известно писмено на 28 април 2005 съгласно Правило 77 §§ 2 и 3 от Правилата на съда.

Сьорен Нилсен
Секретар

Христос РОЗАКИС
Председател